

Autor: Katarzyna Gibek

Scenariusz apelu "Wielkanoc – tradycja i symbole"

Narrator I

WIELKANOC - to jedno z najpiękniejszych świąt chrześcijańskich. Obchodzimy je wtedy, gdy ze snu budzi się przyroda. Rano w Wielką Niedzielę dzwonią dzwony. Wzywają na modlitwę i ogłaszają światu radość ze zmartwychwstania Chrystusa. Jest to największe i najradośniejsze święto zarówno w kościelnym roku liturgicznym, jak i obrzędowym kalendarzu ludowym. Postaramy się krótko przybliżyć istotę i tradycje związane z obchodami Świąt Wielkiej Nocy w naszym kraju.

Narrator II

Wielkanoc poprzedza czterdziestodniowy Wielki Post. Szaleństwa zabaw karnawałowych kończą ostatki, po których następuje Środa Popielcowa rozpoczynająca okres Wielkiego Postu. W tym dniu w kościele kapłan posypuje popiołem głowy wiernych. Dawniej w tym dniu wieszano na sznurku śledzia - symbol postu, a po wsi obnoszono uroczyście gar z żurem (barszczem kwaszonym na chlebie lub owsie), który na czas postu stawał się głównym daniem.

Narrator III

Ostatni tydzień postu to tzw. Wielki Tydzień. Rozpoczyna go Niedziela Palmowa, zwana również Kwietną lub Wierzbną, która wprowadza ludzi w atmosferę wydarzeń bezpośrednio poprzedzających śmierć Chrystusa. Tego dnia wierni uczestniczą we mszy świętej, podczas której ksiądz święci palmy. Zwyczaj ten upamiętnia triumfalny wjazd Chrystusa do Jerozolimy, kiedy ludzie wyszli Mu na spotkanie i rzucali na drogę gałązki oliwne.

(prezentacja różnego rodzaju palm, wykonanych przez uczniów, przyniesionych przez nich z domów, łącznie z liściem żywej palmy)

Narrator I

Palma miała chronić ludzi, zwierzęta, domy i pola przed czarami, ogniem i wszelkim złem tego i tamtego świata. Od dawna istniał zwyczaj połykania bazi, aby nie cierpieć na ból głowy i gardła, a sproszkowane "bagniątko" dodawano do leczniczych naparów, uzdrawiających zarówno ludzi, jak i zwierzęta. Bazie oderwane z poświęconej palmy mieszano z ziarnem siewnym, które podkładano pod pierwszą zaoraną skibę.

pieśń I "Powstał z martwych"

Narrator II

Na Śląsku po mszy świętej wierni uderzali się wzajemnie palmami życząc zdrowia, urodzaju i bogactwa. Było to nawiązanie do pokuty w nadchodzącym Wielkim Tygodniu. Najpiękniejsze i najbardziej okazałe palmy wykonywano na Kurpiach. Tradycja ta przetrwała do dziś.

wiersz I "Na Kurpiach"

*A na Kurpiach palmy splata się wysoko.....
Wiatr im wstążki porywa, chce je nieść obłokom.
A która Kurpianka najwyższą na kiju palmę uwije,
To aż pod powałę urośnie jej synek.
Te Kurpiowskie palmy z pachnącego ziela,
Długo w chacie przetrwają! Aż do wesela!*

Narrator III

Podczas Wielkiego Tygodnia Kościół staje się domem żałoby, w którym panuje cisza i ciemność. Triduum Paschalne Męki i Zmartwychwstania rozpoczyna się w Wielki Czwartek od wieczornej mszy wieczerzy Pańskiej, ma swoje centrum w wigilii paschalnej i kończy się nieszporem niedzieli Zmartwychwstania zwanymi Rezurekcją.

Narrator I

W Wielki Czwartek - na pamiątkę dnia, w którym Chrystus zasiadł do ostatniej wieczerzy razem z dwunastoma apostołami, sprawowana jest msza, po której milkną dzwony i dzwonki, zastępuje je dźwięk kołatek. Najświętszy Sakrament zanoszony jest do ciemnicy, co symbolizuje zamknięcie Chrystusa w więzieniu. Usuwanie z ołtarza obrusów, lichtarzy i krzyża oznacza obnażanie z szat Pana Jezusa.

Narrator II

Tego dnia woda nabierała niezwyklej mocy dawania dziewczętom urody. Dla niej warto było wejść do lodowatego strumienia, rzeki lub źródła. Chłopcy zaś tego dnia topili Judasza. Wlekli słomianą kukłę ulicami, wokół chałup, a wreszcie wrzucali do rzeki. Pod kapliczkami i na rozstajach dróg palono ognisko dla błąkających się dusz. Tego dnia rozpoczęto przygotowanie świątecznych potraw: rozmaitych mięs, wędzonych kiełbas, gotowanych szynek. Punktem honoru każdej gospodyni były dorodne baby drożdżowe, wyrabiano baranki - symbole Wielkanocy - z cukru, ciasta lub masła.

pieśń II "Niech w radosne święto"

Narrator III

W Wielki Piątek wierni przechodzą do kościoła, aby brać udział w adoracji krzyża. Krzyż jest najważniejszym symbolem chrześcijaństwa. Przypomina nam o zwycięstwie Chrystusa nad śmiercią. Słusznie podkreśla się, że męka, śmierć i zmartwychwstanie Pańskie to wewnętrzna siła wiary chrześcijańskiej, źródło zbawienia.

wiersz II "Pogrzeb Pana Jezusa" - K. Iłakowiczówna

Po dalmatyńskich drogach nieśli
Chrystusa nieżywego w procesji.
Chwiał się baldachim, gasły bractwom świece,
białością trupa opłatek przeświecał.
Trup przeglądał przez całun.
Matka nie płakała.
Oliwka się pochyła, palma wieje.

...Tam szli, gdzie Józef wskazał im z Arymatei,
gdzie w skale chłodnej stały maści wonne,
gdzie w ciszy można ronić łzy pozgonne.
Ale ja, Magdalena, uklęknęłam przy murze.
Nie pójdę dalej z orszakiem żałobnym,
bo wiem, że jutro nad rozpękłym grobem
Pana mego żywego ujrzę.

Narrator I

Wielka Sobota to dzień spoczynku Chrystusa w grobie. Ludzie udają się do kościoła, aby poświęcić pokarmy wielkanocne. Ale najpierw zatrzymują się na wspólnej adoracji przy Bożym Grobie. Zwyczaj przygotowania Bożego Grobu jest bardzo stary, kiedyś był znany w całym Kościele, a obecnie pielęgnowany jest tylko w Polsce. Wywodzi się z Jerozolimy, gdzie gromadzono się w miejscach męki Chrystusa, aby Mu towarzyszyć w duchu od Wieczernika i Góry Oliwnej aż do miejsca Jego pogrzebu, które było także miejscem zmartwychwstania.

Narrator II

Ważną tradycją Wielkiej Soboty jest święcenie pokarmów. Początkowo odbywało się ono w domach. Ksiądz święcił wszystko, co zostało przygotowane przez gospodynię: chleb, jaja, kolorowe pisanki,

wędliny, mięso, baby wielkanocne, placki, baranki z ciasta lub cukru, chrzan, sól, pieprz. Później wierni zaczęli nosić pokarmy do kościoła i tak pozostało do dziś. Wracając starali się wypędzić "złe" z gospodarstwa, obchodząc dom trzy razy, zgodnie z uchem wskazówek zegara.

pieśń III "Abba Ojcze"

(uczniowie w trakcie pieśni odgrywają scenkę: zasiadają wokół stołu, gdzie gospodarz, gospodyni i gromadka dzieci przygotowują święconkę - malują jaja. Scenka trwa do piosenki "Co to jest Wielkanoc". Gdy mowa o niedzielnym, wielkanocnym poranku święconka jest już gotowa, kosz przykryty serwetą)

Narrator III

W Wielką Sobotę następowało także poświęcenie ognia. Tego dnia w wiejskich chałupach gospodarze wygaszali stary ogień, by rozniecić nowy świecami zapalonymi od poświęconego, płonącego przy kościele ogniska. Dom i zagrodę skrapiali wodą święconą przyniesioną z kościoła. W wielu miejscach tradycja ta zachowała się do dziś.

Narrator I

Spośród wszystkich święconych pokarmów najważniejsze jest jajko od wieków uważane za symbol początku i źródło życia. W mitologiach wielu ludów można znaleźć opowieść o jajku, z którego powstał świat. Jajo uważano również za znak zmartwychwstania, odrodzenia, powrotu do życia. W symbolice chrześcijańskiej zostało skojarzone ze świętem zmartwychwstałego Chrystusa.

Narrator II

Zwyczaj malowania jajek jest bardzo stary. Ludzie wierzyli, że pisanka ma niezwykłą moc. Zakopana pod nowo budowanym domem miała przynieść pomyślność. Umieszczona w oknie chroniła przed uderzeniem pioruna. W czasie śniadania wielkanocnego dzielimy się święconym jajkiem na znak zdrowia i szczęścia dla całej rodziny.

Narrator III

Już w starożytności uważano, że jajka są źródłem siły życiowej. Pomalowane na czerwono miały odwracać od człowieka złe siły. Na wsiach jajka wnoszono na pola i wkładano między uprawy, wierząc, że zapewni to lepsze zbiory. Jajka umieszczano też w fundamentach wznoszonych murów obronnych, kościołów, domów. Jak głoszą kroniki, umieszczono je także w fundamentach Kościoła Mariackiego w Krakowie.

Narrator I

Nazwy jajek wielkanocnych zależą od sposobu ich wykonania: *kraszanka* - jest to jajko pomalowane na jeden kolor; *pisanka* - jajko przed zanurzeniem w barwniku maluje się woskiem, który należy potem usunąć; *naklejanek* - na jajko nakleja się wzory z gałganków, kolorowych papierków, z włóczki.

wiersz III "Pisanki" - D. Gellner

Patrzcie, ile na stole pisanek!
Każda ma oczy malowane, naklejane.
Każda ma uśmiech kolorowy
i leży na stole grzecznie,
żeby się nie potłuc przypadkiem w dzień świąteczny.
Ale pamiętajcie!
Pisanki nie są do jedzenia.
Z pisanek się wyklują świąteczne życzenia.

piosenka zespołu FASOLKI pt. "Co to jest Wielkanoc?"

Narrator II

W niedzielny wielkanocny poranek, po dwóch dniach milczenia, dzwony kościelne oznajmiają zmartwychwstanie Jezusa. Początkowo msze rezurekcyjne odprawiano o północy, a nie - jak to jest obecnie - o świcie. Tradycyjnie towarzyszyła im kanonada strzałów z pistoletów, petard, armat i moździerzy. Być może ta wrzawa miała przebudzić świat do życia.

wiersz IV " Chrystus zmartwychwstał"

Chrystus zmartwychwstał, czy słyszycie ludzie?
Wstał jasny, biały po krzyżowym trudzie;
Kamień ogromny dotknięciem swej ręki
Podniósł dziś rano - i z grobowej wnęki
Wyszedł promienny, w czystych ja śnieg szatach,
A strażę zbrojne usnęły na czatach...
Chrystus zmartwychwstał, radujcie się szczerze -
W święte swe serce wszelkie łaski bierzcie,
W świat idzie wolno, w złotej aureoli,
By goić rany, wszystko to, co boli -
Wiosna mu drogę zieleni i kwieci,
A słońce skrzy się i jak nigdy świeci.
Chrystus zmartwychwstał, chodźmy więc do Niego -
On nas swą mocą wybawi od złego.
Otwórzmy serca - niech swą cudną ręką
Sypie w nie łaski, co okrutną męką dla nas wyblagał...
i z ptaków śpiewaniem,
z wiosną się cieszymy Boga zmartwychwstaniem.

pieśń IV "Zwycięzca śmierci"

Narrator III

Po uroczystej mszy cała rodzina zasiada do wielkanocnego śniadania. Na środku stołu nakrytego białym obrusem stoi koszyczek, a w nim cukrowy baranek, pisanki i pokarmy poświęcone w Wielką Sobotę. Dzielimy się jajkiem i święconką. Życzymy sobie pomyślności.

(uczniowie rozdają zebrany symboliczne prezenty - czekoladowe jajka)

Narrator I

Woda życia, która wypłynęła w Wielki Piątek z boku Chrystusa, dopiero w Wielkanoc ujawnia w pełni swą moc oczyszczania i wspomagania odradzającego się życia. W poniedziałek Wielkanocny o świcie gospodarze kropili swoje pola wodą święconą, zegnali się znakiem krzyża i modląc się, wbijali w ziemię krzyżyki, aby zapewnić urodzaj i pomyślność w pracy.

Narrator II

Z tym dniem związany jest także obyczaj zwany śmigusem - dyngusem lub lanym poniedziałkiem. Pierwotnie dyngus był wymuszaniem datków, przede wszystkim jajek, pod groźbą przymusowej kąpieli. Śmigus oznaczał uderzanie, smaganie różgą, gałązką lub palmą. Z czasem te dwa odrębne zwyczaje zostały połączone w jedno.

wiersz IV "Śmigus - dyngus"

Śmigus - dyngus! Śmigus - dyngus!
Staropolskim obyczajem
W wielkanocny poniedziałek oblewamy się nawzajem.
Miły zwyczaj śmigus - dyngus,
Bo pośród życzeń radosnych

Przynosi nam w podarku uśmiech kolorowej wiosny.

(uczniowie polewają się symbolicznie wodą)

pieśń V "Zmartwychwstał Pan, alleluja!"

BIBLIOGRAFIA:

1. „Scenariusze zajęć dziennych – część I” - wydawnictwo Nowa Era, Warszawa 2003r. Red. Zyta Nowak, Renata Wasilewska
2. „Scenariusze uroczystości szkolnych. Gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne – część II”
- wydawnictwo Rubikon, Kraków 2005r. Red. Teresa Król
3. „Abba Ojciec. Pieśni i piosenki religijne” – wydawnictwo Hejnał, Płock 2005r. Zebrał i opracował Ks. Hieronim Chamski
4. „Już w szkole. Podręcznik do kształcenia zintegrowanego klasa II” - wydawnictwo Nowa Era